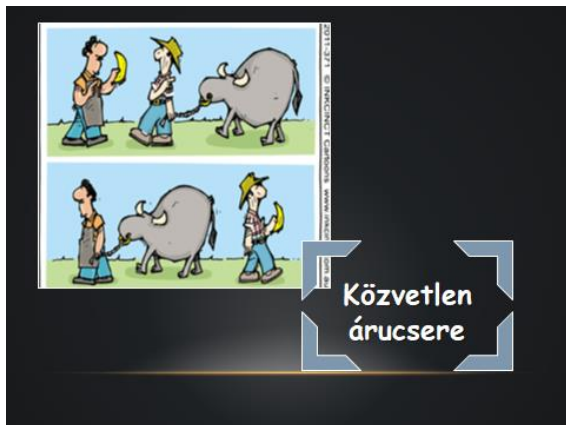

Mi a pénz?

A PÉNZ TÖRTÉNETE

Körülbelül az Őskor vége felé és az Ókor elején kezdődött és teljesedett ki a szakosodás. A gazdaság különböző termékeinek előállítása egyre inkább különböző, az adott tevékenységben a legjobb embereknél, csoportoknál összpontosult, akik később mással nem is foglalkoztak. A gazdasági munkamegosztásból elengedhetetlenül következett az áruk cseréje.

Sokkal hatékonyabban működött a termelés. Egyre jobb, a szükségleteket egyre nagyobb mértékben kielégítő termékeket készítettek a fejlettebb termékek előállítására pedig nagyobb szaktudást is igényelt, ami tovább erősítette a folyamatot. Nehéz volt olyan cserepartnert találni, aki az én árumért a számomra szükséges árut adta. Nehézkes volt egy áru értékét egy másikban meghatározni (a cserepartner-találás nehézsége miatt nehéz volt az árakat összehasonlítani).

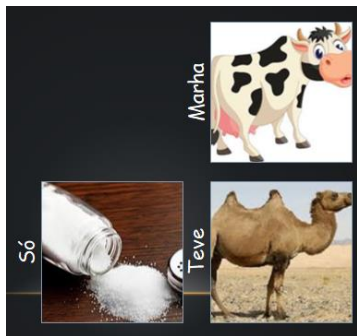
Előnyei	Hátrányai
• Hatékonyabb termelés • Jobb termék • Nagyobb szaktudás • A folyamat erősödik	• Cserepartner megtalálása • Áru értékének meghatározása • „Árak” összehasonlítása

A cserekereskedelem hátrányainak kiküszöbölésére kialakultak az általánosan elfogadott közbülső csereeszközök. Ezek a csereeszközök szintén áruk voltak, viszont olyan áruk, amelyek a legalkalmasabbak voltak más árukra történő cserékre. A kereskedő társadalmakban tehát a cserekereskedelem gyorsan kijelölt néhány kulcsfontosságú árufajtát, melyet ezután kereskedelmi szabványként használnak. Ez volt a legkorábbi pénzforma, mely az árucserét jelentősen leegyszerűsítette.

Hiperinfláció vagy tartós pénzhiány idején gyakran megjelenik az árupénz, például cigaretta vagy törtarany formájában.

Magyarországon évszázadokon át elfogadott csereeszköz

volt a só, a szarvasmarha, Szent István törvénykönyve is tinóban szabta ki a büntetések mértékét. A sivatagos területeken pedig gyakran teve, a kecske a gazdagság mértéke. De használtak, csigákat, kagylókat, tollakat, prémeket, kendőket, ruhákat, sőt legkülönbözőbb állatok (Cápa, bálna, rozmár, disznó, kutya, szarvas, delfin) fogait is. Jelenkorban kiváló példa a börtönökben a cigaretta.

Szükséges tulajdonságok

Mindenki által
elfogadott

Osztható

Értékálló

Egynemű

Szállítható

A Salamon-szigeteken még ma is használnak ritka kagylókat pénzként. A kagylókat kerekre vágva és lecsiszolva felfűzik, és nyakláncként viselik. A lányokat az apjuk néha 20 kagylópénz-nyakláncért „adja el”.

Az árupénz egyik érdekes példája a mikronéziai Yap-szigeti mészkő-„érme”. Az óriási köveket több 100 km-es távolságból szállították oda, majd megmunkálták kőkorongok formájára, a nagyobbaknak a közepébe furatot is vájva, hogy megkönnyítsék a szállításukat. Ezeket

YAP-SZIGETI MÉSZKŐ-„ÉRME”

státusszimbólumként a ház előtt állították ki, ezzel is mutatva, hogy mekkora a vagyona az egyes családoknak. A ma is látható egyik legnagyobb ilyen fizetési eszköz 3,5 m átmérőjű és jó néhány tonnányit nyom. Ami érdekes, hogy később a szigetlakók szívesebben cserélték e kövek tulajdonjogát, semmint hogy ténylegesen birtokukba vették és elszállították volna. Néha még tengerbe veszett köveket is cseréltek így módon. E használati módot egyfajta képviseleti pénznek tekinthetjük. Ezt a fajta

fizetőeszközt egészen 1960-as évek közepéig használták, annak ellenére, hogy időközben kereskedtek a portugálokkal, spanyolokkal, németekkel, angolokkal, japánokkal és amerikaikkal is. Sőt, ezen kövek értéke a későbbiekben még nőtt is, mivel már ritkaságszámba mentek (nem szállítottak a későbbiekben oda újabb köveket).

Az Észak-Amerikai indiánok között terjedt el a kagyló- és főleg fehér gyöngyfűzer (wampum), mint pénz. Ezeket eleinte még övként használták, később

WAMPUM

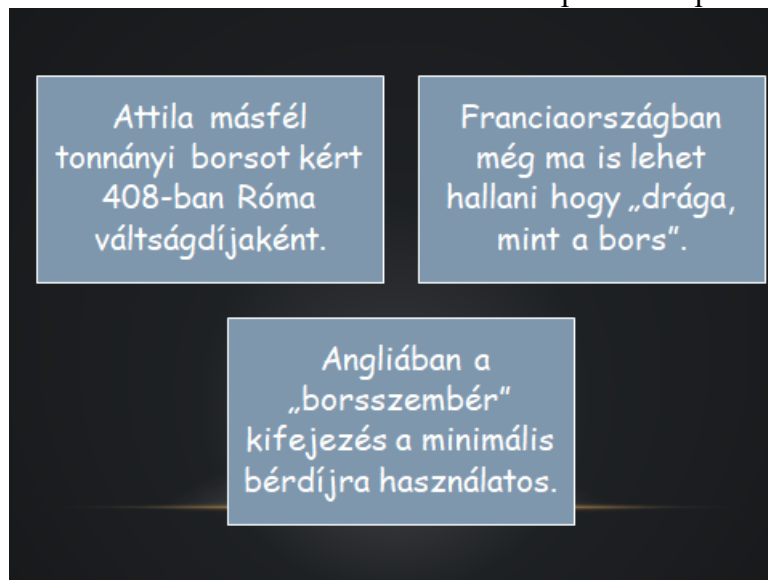

már a pénz funkcióját is betöltötte közöttük. Használatának kezdete nem ismert, de Massachusetts-ben 1637-ben hivatalosan is törvényes fizetőeszköznek nyilvánították. Akkoriban amúgy is komoly gondok voltak, hogy milyen elismert fizetőeszközöket használjanak, így például 1715-ben Észak-Karolinában 17 különböző törvényesen elismert árupénz volt, így például a kukorica és a búza is. Habár később megszűnt a wampum hivatalos fizetőeszköz lenni, mégis további 200 évig volt még használatban a mindennapok során.

Az egyik legismertebb természeti pénz a kauricsiga. Nagyon sokáig a kauricsigát használták Afrikában, Ázsiában és Óceániában az emberek fizetőeszköznek. Ez azért volt alkalmas, mert kicsi, kevésbé sérülékeny, könnyen fogható és könnyen számolható volt. Valamint szinte lehetetlen volt hamisítani. Sok helyen (pl. Kína) Kr.e. 1100-tól, akár a XVI. századig is használták. Az európaiak 1900 után kezdték el betiltani a gyarmatokban, végül 1957-ben került ki teljesen forgalomból.

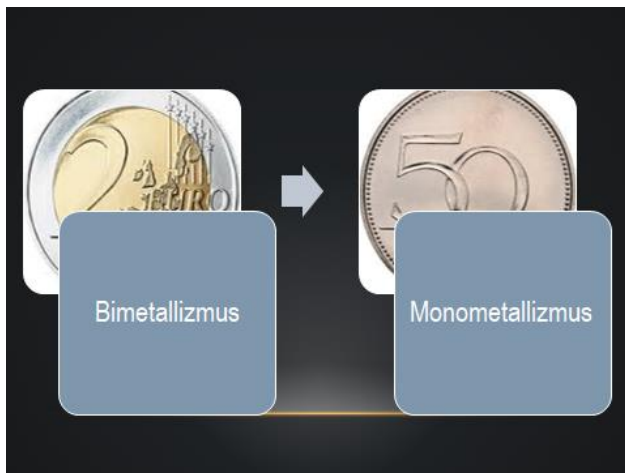
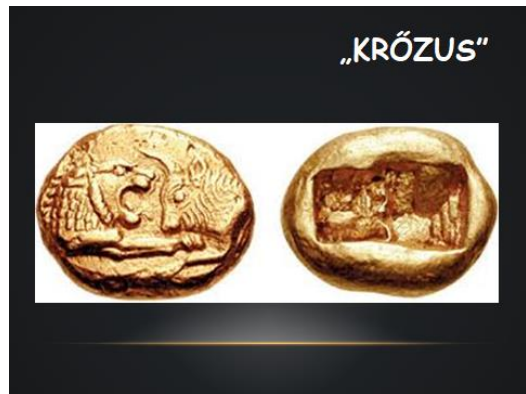
Krisztus kora előtti és utáni időszakban a fűszer is töltött be pénz szerepet.

Amikor a nemesfémek használata általánosan elfogadott lett, a mérhetőségért pénzermék formájában használták. Ez olyan pénz, amely jól felismerhető méretű, formájú és mintázatú, többnyire kerek. A pénzérme feltalálása azért volt jelentős előrelépés az árupénzzel szemben, mert kifejezetten a pénz funkcióinak ellátására alkotják, ezért könnyű szállítani, megismerni, és az értékét is jól megtartja.

A pénzérme jelentette több mint két évezreden keresztül a pénzt. A modern világban a pénzérme jelentősége csekély lett, csak a kis értékű tranzakciók váltópénzeként használatos.

A világ legrégebbi egységes méretű és súlyú pénzerméit a kis-ázsiai Lüdia területén öntötték feltehetőleg az Kr.e. 7. század elejétől kezdve. A legrégebbi fennmaradt pénzermék Kroiszosz (régiesen „Krőzus”) lüdiai király idejéből származnak, Kr.e. 560 körül. A mesés gazdagságáról híres király kör alakú pénzerméinek egyik oldalára oroszlánfejet nyomtatott. Ez hitelesítőként szolgált, a király személyes garanciáját jelentette az érme értékét illetően. A lüdiai pénzermék egységes mérete és súlya, valamint az állami garanciavállalás gyakorlatilag azonnal kiváltott minden addigi, meglehetősen változatos pénzformát (gyöngyöt, kagylót, bronzöntvényt, aranyrögöt stb.)

templomaikban, sírjaikon és ékszereiken használták. Nyoma sincs annak, hogy a görögök aranypénzt használtak volna Kr.e. 390 előtt, amikor a makedón II. Fülöp király először vert aranyérméket.

A lüdiai találmányt hamar átvették a görögök is. Az első görög pénzerméket az Kr.e. 7. században készítették rézből, majd vasból (ezekből készítették fegyvereiket is). Argosz királya, Pheidón az érmék értékes vasanyagát azonban egy akkor haszontalannak és értéktelennek számító másik fémrel, az ezüsstel váltotta fel. A még megmaradt vasérméket Arisztotelész szerint Héra templomának ajándékozta. Az új ezüstérméket Aigina szigetén, a háború és bölcsesség istennője, Pallasz Athéné templomában verték. Az ókori görögök az aranyat ekkoriban még csak

A magyar pénzverés kezdetét I. István király uralkodásától számíthatjuk.

Károly Róbert nevéhez a pénzverés reformja fűződik: magyar aranyforint.

Mátyás: állandó ezüstpénzt veret 1467-ben, de forgalomban van a dénár, az obulus, a garas és a magyar aranyforint is.

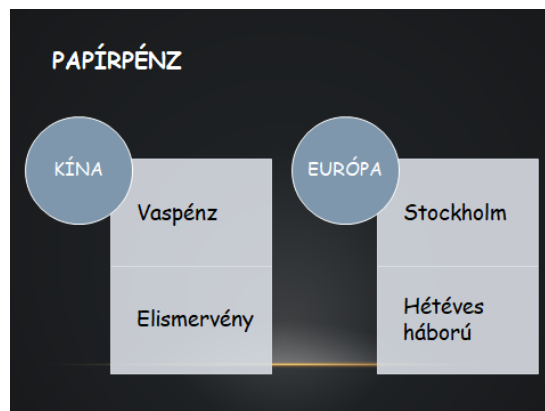
II. Rákóczi Ferenc: arany féltallért veret, váltópénze az ezüst poltura (lengyel mintára).

1760. először vernek Magyarországon rézpénzt, Mária Terézia idején.

Először Kínában fedezték fel, hogy a pénzt könnyebb nyomtatott papír formájában kezelni. A X. században a kínai kormányzat csekély értékű, de súlyos vaspénzeket bocsátott ki. Az

emberek a kereskedőknél hagyták ezeket az érméket, és inkább azokat a kézzel írott elismervényeket használták, amelyeket az érmék helyett kaptak. A XI. század elején a kormányzat a nyomtatott nyugtákat hivatalosan is pénznek nyilvánította, és a nyugtákat rögzített értékkel ruházta fel.

Európa első papírpénzei az 1660-as években Stockholmban, térségünkben pedig 1762-ben jelentek meg a hétéves háború (1756-63) finanszírozására, a nemesfém (elsősorban ezüst) fizetőeszközök pótlására.

1762. az első papírpénz megjelenése hazánkban.

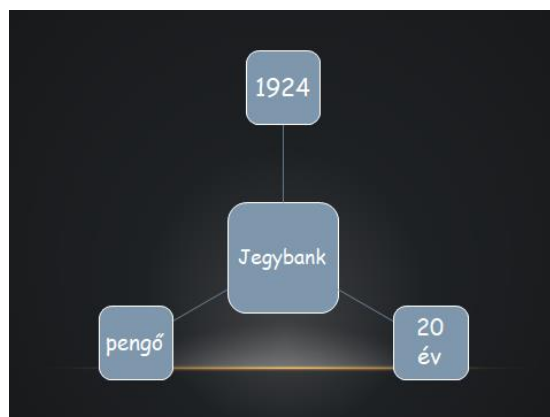
Önálló magyar papírpénzt először az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején bocsátottak ki (ekkor van először magyar felirat a pénzen)

A szabadságharc bukása és a kiegyezés után, 1878-ban alapították meg az Osztrák-Magyar Bankot, mely a Monarchia közös bankjegyeit bocsátotta ki.

1924-ben alapították meg az önálló magyar jegybankot, mely bevezette az új valutát, a pengőt, amelynek rövid, mintegy húszéves pályafutását nagymértékű elértéktelenedés követett.

Egy bőrröndnyi papírpénzért is alig lehetett egy kevés élelmiszert vagy egy ruhadarabot vásárolni.

Jelenlegi fizetőeszközünket, a forintot 1946. augusztus elsején vezették be.

A gazdaság fejlődésével a nemesfémek véges mennyisége nem tudta kielégíteni a kereskedelemben szükséges pénzszükségeket. Ekkor a kereskedők váltókat adtak fizetési ígéretük hitelesítésére, addig amíg pénzhez nem jutottak. Egymás váltóival kereskedők végül egymás között is fizettek. Ismeretlenek váltójának beváltása viszont nehézségeket okozott. Ezért volt előrelépés mikor a bankok bocsátottak ki váltókat, amiket innentől bankjegyeknek neveztek.

Az egykori pénzhelyettesítők rendszerének alapja a pénzintézeteknek és az államnak az a garanciavállalása volt, hogy a bankjegyek nemesfémre válthatók át.

Innen származik az angol pénz neve is: Az angol font (£) az a pénzegység volt, mely egy ún. bástya-fontnyi valódi ezüstöt ért – ezért hívják az angol pénzt Font Sterlingnek (angol: „valódi”). Ez az aranszabvány rendszere a világon csaknem mindenütt elterjedt és legtovább az Egyesült Államokban maradt fenn, 1971-ig, Richard Nixon elnökségének idejéig.

A pénzhelyettesítők megjelenése többnyire válságokhoz köthető. A megbízható, stabil pénz részbeni, vagy teljes hiánya okozza ezt. Így pl. Argentínában állami-adósságjegy jelent meg LECOP-néven a 2001-2002-es válság idején, valamint ilyen pénzhelyettesítő volt ugyanakkor a „créditos” a javak gyűrszerű cseréjének szervezete, a Red Global de Trueque (RGT) által kibocsátott „bankjegy” is. Közmegegyezéssel elfogadták pénzként és ez működött.

Az internet révén virtuális pénzek is megjelentek, ezek legismertebb példája a Bitcoin. Emellett közösségek létrehozhatnak saját pénzhelyettesítőt, a Kalákakörhöz hasonlóan, valamint akár regionális szintű gazdaságfejlesztésre használnak helyi pénzeket, mint a Soproni kékfrank.

A pénz funkciói:

- értékmérő: az árak pénzben határozódnak meg
- forgalmi eszköz: az áruforgalom a pénz közvetítésével bonyolódik (áru és pénz együtt, ellentétes irányban mozog)
- fizetési eszköz: áru és pénz mozgása elszakadhat egymástól (adós/hitelező)
- felhalmozási funkció: a pénz a vagyontartás eszközeként jelenik meg (igény a pénz viszonylagos értékállósága)
- világpénz: a pénz a fenti négy funkciót nemzetközileg is képes betölteni (nagy jelentőségű, fejlett országok pénzei, USA, EURO-övezet)

Valuta: külföldi ország készpénze / Deviza: külföldi ország számlapénze
A pénz az, ami képes betölteni az első négy funkciót.

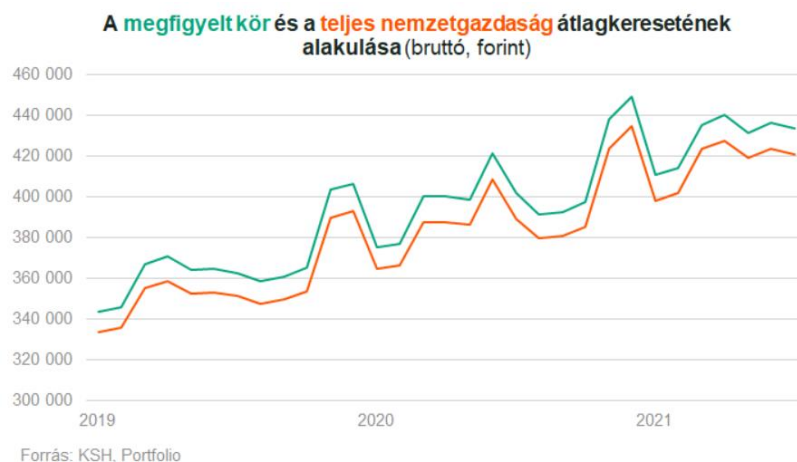

A mai modern pénz kétféle formában létezhet:

- készpénz: bankjegy és érme
- bankszámlapénz: a gazdálkodó szervezetek bankkal szembeni látra szóló betétkövetelése

Miért kell? Miből élünk?

A magyar hivatalos pénz (vagy fizetőeszköz, valuta) a forint, nemzetközi jelölése HUF. De sok helyen lehet fizetni az Európai Unió közös pénzével, az euróval is, melynek jele EUR. Ha valaki Romániába, Lengyelországba megy, ott a forintot nem fogadják el, az eurót talán, de nem mindenhol. A szokásos fizetéshez át kell váltani a forintunkat helyi pénzre, amennyiben készpénzzel fizetünk. A vállalati életben az ügyletek túlnyomó részét számlák közötti pénzmozgásokkal, átutalásokkal intézik.

Mennyi a bér Magyarországon? A minimálbér? A felső kategória bére?

A Központi Statisztikai Hivatal szerint:

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 2021-ben 433.700, a kedvezmények nélkül számolt nettó átlagkereset 288.400 forintot ért el.

Az átlag mögött azonban nagyon különböző helyzetek, csoportok találhatók.

Hol élsz te? Mennyi most egy kiló kenyér, egy liter tej, egy kerékpár, egy autó, egy utazás vidékről Pestre...?

Egy kiló fehér kenyér átlagára 2020 decemberében a KSH szerint 373 forint volt, egy liter sovány tejé 244 forint. Persze boltok és gyártók szerint nagyon nagy különbségek is vannak, egyes különleges ízesítésű, ingyenc termékek a hétköznapi változat többszörösébe is kerülhetnek. Másoknál olcsóbb márkákat is kínálnak, tejet például 165 forintért is láttunk nemrég. Egy iskolai ebéd átlagosan 397 forintba került.

Mire jó a pénz?
Pénz lehet szinte bármi, ami a kereskedelmi forgalomban fizetési eszközként használatos.

3 FONTOS FUNKCIO

1. A pénz csereeszköz, vagyis egy dolog árának megfelelő mennyiségű pénzt egy adott piacon erre a dologra el lehet cserélni.

2. A stabil értékű pénz elszámolási egység, azaz ebben kifejezve határozzák meg a dolgok árát.

3. Értéktároló funkciót is képes betölteni, azaz megtakarításokat, tartalékokat lehet vele képezni.

HOL ÉLSZ TE?
Avagy mennyibe kerül az életünk – néhány fontos tétel ára 2020-ban

EGY KILO KENYER ARÁ
373 forint

EGY LITER SOVÁNY TEJ ÁTLAGOSAN
244 forint

EGY LITER OLCSÓ TEJ
165 forint

EGY ISKOLAI EBÉD
397 forint

ÚJ KERÉKPÁR
30 000 forinttól

100 KILOMÉTERES VONATJEGY: 1860 forint

SZEMÉLYAUTÓ, 4-5 SZEMÉLYES
2,5-3 millió forinttól

Egy Budapest-Szolnok vasúti jegy (ami 100 kilométeres) 1860 forint volt teljes áron, csak oda. Így egy retúrjegy árából kilenc iskolai ebéd vagy közel 11 kiló kenyér kijön.

Egy új kerékpár ára körülbelül 30-40 ezer forintnál kezdődik, de több százezres luxus- és sportkerékpárok is léteznek. Egy új személyautó ára minimum 2,5-3,0 millió forint, vagyis 10-12 havi nettó átlagkeresetből lehet vásárolni.

Milyen egy tipikus fogyasztói kosár?

Fogyasztói kosárnak nevezik azon termékek és szolgáltatások összességét, amelyeket valaki egy adott hónapban megvásárol. Hogyan változik a tartalma különböző életszakaszokban (pl. fiatal gyermektelen pár, egyedülálló, négytagú család, nyugdíjas)? Átlagokat szoktak számolni a lakosság egyes csoportjaira, korosztályaira. Vannak olyan kiadások, mint az ételmisszer, tisztálkodási szerek, a rezszi, vagy egyes egészségügyi kiadások, amelyek minden korosztályban szükségesek. Mások életkortól függően sokat változhatnak.

16 ELTÉRÉS A FOGYASZTÓI KOSÁRBAN

MIRE KÖLTENEK TÖBBET A FIATALOK, AZ IDŐSEK, A KÖZÉPKORÚAK?

A fiatalok, egyedülállók többet költenek:

1. Szórakozásra, rendezvénybelépőkre
2. Ruházkodásra, divatra
3. Műszaki árukra, mint mobiltelefon vagy számítógép
4. Internetes szolgáltatásokra, például online játékok, zene
5. Sportra, utazásra, más hobbikra

A családalapítók, családosok, középkorúak többet költenek:

1. Otthonteremtésre, lakásra, bútorra
2. Kocsira
3. Családalapításra, esküvőre, nászútra
4. Gyerekuhára, gyerekbútorra, iskolai felszerelésekre, különórákra
5. A gyerek felsőoktatására, mint tandíj, albérlet, ingázás, külföldi ösztöndíj

A gyerekek hitepülése után az ötvenes-hatvanasok, a nyugdíjasok:

1. Másik otthont vásárolnának
2. Utazni szeretnének
3. Nyugdíj-előtakarékosságra tesznek félre
4. Tovább támogatják gyerekeiket, unokáikat
5. Többet fordítanak gyógyszerre, gyógyászati segédeszközre, fogorvosra
6. Sokan most kezdenek (újra) sportolni

A fiatalok többet költenek szórakozásra, rendezvénybelépőkre, ruházkodásra és más divatcikkre, egyes műszaki árukra. Sokan gyakrabban cserélnek mobiltelefont vagy számítógépet, mint az idősebb korosztályok, és használnak internetes szolgáltatásokat, például online játékokat, zeneszolgáltatót. Mások sokat sportolnak vagy utaznak, vagy más hobbijuknak élnek.

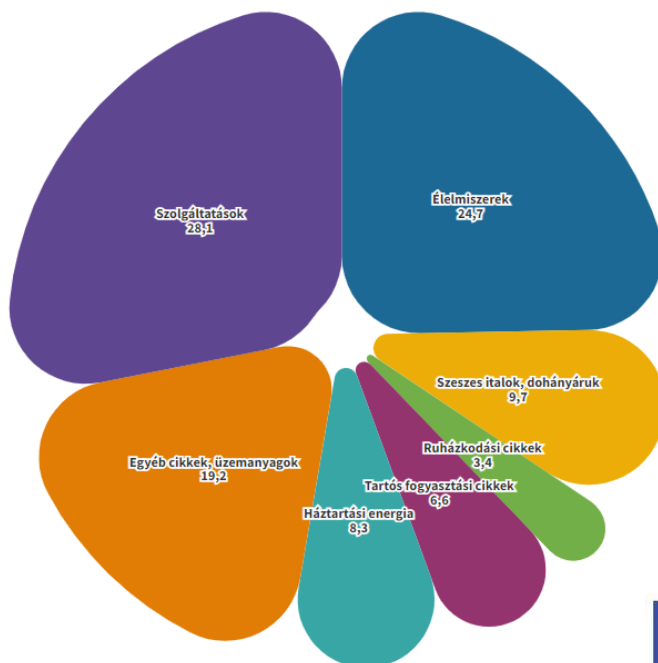
Később a fiatalok egy része lakásra, bútorra, családalapításra gyűjt, majd erre adja ki a megtakarítását. A házasság esküvőre, nászútra, otthonteremtésre készülnek. A korábban szórakozásra, divatra költött összegek ekkor általában nagy mértékben csökkennek. A gyerek érkezésével gyerekruha, gyerekbútor, majd iskolai felszerelések, különórák, osztálykirándulások kerülnek bele a fogyasztói kosárba. Később a felsőoktatás költségei között tandíj, albérlet, ingázás vagy vidékről, vidékre utazás kerülhet fel a listára. A külföldi ösztöndíjakhoz is sok kiadás tartozhat.

Amikor a gyerekek kirepülnek, a szülők egy része másik otthont vásárolna, mások esetleg utazni szeretnének, megint mások főleg nyugdíj-előtakarékosságra tesznek félre. Vannak, akik továbbra is támogatják a gyerekeiket, sőt az unokáikat. Idős korban általában előbb-utóbb megnő az olyan kiadások súlya, mint a gyógyszer, gyógyászati segédeszköz. Sokan, akik korábban nem sportoltak, most egészségügyi okokból elkezdik.

Mennyibe kerül egy szingli és egy családi nagybevásárlás?

A KSH szerint 2019-ben egy egyedülálló, gyermek nélküli, egyedül a háztartásban élő személy 1,89 millió forintot költött egész évben. Ahol kettő felnőtt élt kettő gyerekkel, ott viszont 1,12 millió forintot költöttek fejenként (összesen tehát majdnem 4,5 milliót). Egyrészt ugyanis ahol többen élnek együtt, ott a lakásfenntartás költségei rendszerint megoszlanak, azaz egy főre kevesebb rezszi jut. Másrészt azonban kevesebb elkölthető jövedelem marad egy főre, vagyis a gyermekeknek jobban kell spórolniuk.

A fogyasztási kiadások megoszlása a fogyasztóiár-indexben

Forrás: KSH, %

háztartásnál ugyanez a heti élelmiszer-költség 2019-ben 9050 forint volt.

Mennyi egy tipikus kis városi lakás és egy családi ház rezsije?

Egy kicsi, egy szobás budapesti lakásban ma áramra nagyjából 3-6 ezer, vízre 2-3 ezer, gázra 5-10 ezer forintot kell költeni. Egyes tételek vidéken sem olcsóbbak, országosan egyformák. A közös költség a fővárosban 10-15 ezer forint. A közös költség elsősorban az épületek fenntartását, felújítását, takarítását, a közös helyiségek kivilágítását fedezi.

Családi házaknál közös költség nincs, a fenntartást a tulajdonosnak kell megoldania. Ezen rövid távon sokat lehet spórolni, hiszen egy stabil állapotú házban sok évig is lehet nagyobb felújítás, javítás nélkül lakni. Hosszabb távon azonban ajánlatos erre félretenni, mert ha nem halasztható tovább például a tető javítása, az egyszerre több százezer, esetleg több millió forintos tétel is lehet.

Élelmiszerekre ebből fejenként mintegy 231 ezer forint ment el, a teljes költség közel ötöde. Ez hetente 4440 forint, négy főre tehát 17 800. Így ha hetente egyszer vásárolnak be, és csak élelmet vesznek, akkor is ennyi pénzt kell elkölteni alkalmanként. (Valójában más cikkekre, például tisztálkodási szerekre vagy mosószerre is rendszeresen szükség van, és még ott a rezszi.) Egy egyszemélyes

Mennyiből lehet megélni, mekkora a létminimum?

Létminimumot Magyarországon már nem számolnak. Az “átlagos” színvonalú megélhetési szinthez a lakosság által fejenként és havonta szükségesnek tartott jövedelemösszeg 2019-ben a KSH felmérése szerint 136 200 forint volt. A “nagyon szűkös” megélhetéshez 75 100, a “nagyon jó” megélhetéshez 280 400 forint kellett volna. A 268 400 forintos nettó átlagkereset ez utóbbit csak látszólag közelíti meg, hiszen egy családnál ezt el kell osztani a családtagokkal, és fejenként jóval alacsonyabb összeg jön ki, a fentebb elmített 134 200. Ez az átlagos színvonalú megélhetéshez van közel.

A bruttó minimálbér 2022. január 1-jétől 200.000 Ft, a garantált bérminimum 260.000 Ft.

Százalékban kifejezve a minimálbér 2021 évi összegéhez képest a 2022 minimálbér bruttó értéke átszámolva egy 19,5%-os emelésen esett át, ami jóval magasabb az elmúlt évek minimálbér és garantált bérminimum emeléseinél, amelyek a következőképpen néznek ki:

- 2019-es emelés mértéke: +8%
- 2020-as emelés mértéke: +8%
- 2021-es emelés mértéke: +4%
- 2022-es emelés mértéke: +19,5%

A minimálbér éves emelése:

- 2022 minimálbér havibér: bruttó 200.000 Ft/hó
- 2022 minimálbér hetibér: bruttó 45.980 Ft/hét
- 2022 minimálbér napibér: bruttó 9.200 Ft/nap
- 2022 minimálbér órabér: bruttó 1.150 Ft/óra

A 2022-es minimálbér havi, heti és napi lebontásban:

- 2022 minimálbér havibér: bruttó 200.000 Ft/hó
- 2022 minimálbér hetibér: bruttó 45.980 Ft/hét
- 2022 minimálbér napibér: bruttó 9.200 Ft/nap
- 2022 minimálbér órabér: bruttó 1.150 Ft/óra

A szakmunkás minimálbér 2022 összege

Az éves minimálbér emelés mellett ugyanolyan fontos a szakképzett minimálbér 2022 évi emelése, más néven a garantált bérminimum 2022 azok esetében, amit azok a magyar dolgozók kapnak, akik olyan pozíciót töltenek be, amelyhez középfokú végzettség szükséges (a munkaköri előírás szintje számít, nem pedig az egyén végzettségi szintje).

- Szakmunkás minimálbér 2019: bruttó 195.000 Ft/hó (nettó 129.600 Ft/hó)
- Szakmunkás minimálbér 2020: bruttó 211.000 Ft/hó (nettó 140.000 Ft/hó)
- Szakmunkás minimálbér 2021: bruttó 219.000 Ft/hó (nettó 146.000 Ft/hó)
- Szakmunkás minimálbér 2022: bruttó 260.000 Ft/hó (nettó 173.000 Ft/hó)

(A bruttó és nettó értékeket 1.000 Ft-ra kerekítve ábrázoljuk, a nettó összegeket ez esetben is befolyásolhatják az egyedileg megállapított adókedvezmények.)

A minimálbér emelés következményei

Habár a 2022 minimálbér emelés mindenképpen pozitívum, a bérváltozás nem csak a magyar családok életére lesz hatással, az egész ország gazdaságát befolyásolni fogja. Mivel a munkaerő drágul, a termékek és szolgáltatások előállítási költsége is magasabb lesz (legyen szó akár egy kiló kenyérről a pékségben, vagy egy új frizuráról a fodrásznál), ami az árak általános emelkedését vonhatja maga után, mint negatív következmény.

Ugyanígy, azzal, hogy nő a fogyasztók fizetőképessége, a kereskedők, szolgáltatók is számolnak – például magasabb infláció mellett, ha növekedik a minimálbér, elképzelhető, hogy többet fognak kérni egy albérletért, vagy más szolgáltatásért, hiszen a dolgozó elméletben képes megfizetni a magasabb árakat is. További következmény, hogy mivel a minimálbér és a garantált bérminimum ugyanazokon a százalékos emeléseken ment keresztül az elmúlt évek során, a minimálbér egyre látványosabban lemarad a garantált bérminimum mögött.

A munka és a pénz

Az emberek többsége alkalmazott, de vannak vállalkozók, önálló szabadúszók, és elvileg tőkénk hozamaiból is meg lehet élni. Hol keressünk állást? Milyen speciális helyzetekkel fogunk megismerkedni munkahelyünkön? Mik az előnyei és hátrányai a feketemunkának vagy a közfoglalkoztatásnak? Mi vár a munkanélküliekre?

Milyen forrásokból juthatnak az emberek pénzhez?

Pénz nélkül életünk szinte teljesen elképzelhetetlen. De hogyan juthatunk pénzhez? Ennek többféle módja van, vannak a munkához vagy aktív vállalkozáshoz kapcsolódó jövedelmek, passzív pénzügyi befektetésekből származó tőkejövedelmek. Léteznek különböző társadalmi támogatások (ahogy a közgazdászok mondják: transzferek), és magánszemélyek különböző támogatásai is. Az emberek többsége azonban munkajövedelmekből él.

I. Munkajellegű jövedelmek

Az alkalmazottak rendszeres fizetségért cserébe dolgoznak valamilyen vállalatnak, szervezetnek, vállalkozónak vagy más magánszemélynek. Az alkalmazott elvégzi a rábízott munkát, a munkaadó pedig ezért rendszeres időközönként, Magyarországon általában havonta bért fizet. Az emberek többsége alkalmazott, a gyári munkástól a tanítóig, a bolti eladótól a rendőrig, a traktorostól az orvosig vagy a nővérig.

Vannak, akik nem kötődnek szorosan egy munkaadóhoz, önálló munkavégzést folytatnak. Őket nevezik szabadúszóknak is. Hasonlítanak az alkalmazottakhoz, hiszen munkájukért

cserébe fizetséget kapnak, de általában nem egy helyről vagy nem rendszeresen. Egyszerre több megbízónak dolgoznak, esetleg csak időszakosan, alkalmi megbízások alapján. Tipikus példája ennek sokféle szellemi munka, mint az ügyvéd, egyes újságírók vagy könyvelők. De lehet ilyen a takarítónő, az idősgondozó, a kőműves, a vízszerelő, vagy akár egy hivatásos kutyasétáltató is.

A vállalkozók saját magukat foglalkoztatják, saját kockázatukra működtetnek egy vállalkozást, üzleti tevékenységet. Általában a saját munkájukon kívül tőkét, tudást is befektetnek, és ha sikerrel járnak, megfelelő kereslet van a termékükre vagy szolgáltatásukra, akkor az alkalmazotti fizetésnél jóval nagyobb bevételre van esélyük. Ha viszont nem, akkor nem jutnak jövedelemhez, sőt elveszíthetik a teljes befektetésüket is. A vállalkozóknak gyakran vannak alkalmazottaik, de az is előfordul, hogy valaki tartósan egyedül, egyszemélyes vállalkozásban dolgozik.

Divatos manapság úgynevezett passzív jövedelmekről beszélni, ezek jelentős része szintén vállalkozói jellegű. Ezeknél általában valamilyen jelentős mennyiségű tőkét, tudást vagy munkát kell a tevékenység elején befektetni ahhoz, hogy később már minimális aktivitással, passzívan is bevételhez lehessen jutni. Ilyenek például a könyvírás, a weboldal-üzemeltetés, blogírás, YouTube-videók készítése. Hasonló jellegű a szerzői jogokból származó folyamatos jogdíjbevétel vagy a találmányokért kapott szabadalmi díj is.

Ezek a passzív jövedelmek azért hasonlítanak a vállalkozói jövedelmekhez, mert az adott termék vagy szolgáltatás elkészítésekor több vagy kevesebb kockázatot vállalunk. Nem tudhatjuk, mekkora jövedelmünk származik majd, az a keresleti viszonyoktól, termékünk marketingjétől és piaci fogadtatásától is függ.

II. Társadalmi transzferek

A társadalmi transzferek általában különböző, az állam, önkormányzatok, esetleg egyéb társadalmi szervezetek által folyósított összegek. Ilyen lehet például a nyugdíj, a táppénz, az ösztöndíj, a szociális segély, a rokkantsági vagy özvegyi ellátások, a munkanélküli ellátás, a gyermekvállalási támogatások. Ezek egy része meghatározott időre szól, más része halálunkig. Vannak esetek, amikor elegendőek a megélhetéshez. Máskor nem, csak a bevételeink egy részét fedezik.

A társadalombiztosítás (TB)

Az állam által működtetett ellátórendszer

**Kötelező járulékfizetés,
kötelező tagság**

**Egészségbiztosítási járulék ellenében –
orvosi ellátás, pénzbeli segítség betegség esetén**

**Nyugdíjjárulék ellenében –
nyugdíj az idős napjainkban**

A munka lényege: Mit adsz te a munkáltatónak, és ő mit ad neked?

A munka az emberi társadalom egyik alapköve, a körülöttünk levő mesterséges tárgyak, épületek, szolgáltatások, információk, fogyasztási cikkek létrehozásához minden esetben munkára volt szükség. A munka az egyik fő dolog, ami megkülönbözteti az embert az állatvilágtól. A kapitalizmusban az emberek többsége abból él, hogy munkájáért vagy a vállalkozásában létrehozott termékekért, szolgáltatásokért valaki más fizet.

Az alkalmazottak a munkaerejüket adják kölcsön munkáltatójuknak, aki ezért munkabér formájában ellenértéket biztosít. Ez a kapcsolatuk lényege, amelynek célja, hogy mindkét fél számára hasznos legyen a munkafolyamat. A vállalkozó a munka során létrehozott termékeket vagy szolgáltatásokat értékesíti, a munkavállaló pedig a munkájáért kapott bérből, fizetésből fedezi létfenntartását és egyéb kiadásait.

A fizetésen túl – különleges helyzetek

Ami még előfordulhat veled a
MUNKÁBAN

Túlóradíjat
akkor kell kapnunk, ha a rendes munkaidőn felül is dolgozunk kell, vagy pedig rendkívüli időpontokban, hétvégén, ünnepnap, késő este.

Felmondás
A foglalkoztatás vége egy munkahelyen általában felmondással következik be, ami lehet egyoldalú és közös megegyezéssel is történhet.

A szabadság
lényege, hogy minden évben meghatározott mennyiségű szabadnap illeti meg a munkavállalót. Aki azt saját belátása szerint pihenéssel, szórakozással, házimunkával, ügyintézésrel töltheti. Alapesetben évente 20 nap jár, ami az életkorral és a kiskorú gyerekek számával növekszik.

Végkielégítés
Ha a munkáltató mond fel, bizonyos esetekben végkielégítést, egyfajta plusz bért kell fizetnie a munkavállalónak.

Munkahelyi baleset
esetén a munkáltatót kártérítés fizetésére kötelezhetik, ha hibás annak kialakulásában. De más a helyzet, ha a baleset a dolgozó hibájából következett be.

Ha beteg leszel
A táppénz, illetve a betegszabadság lényege, hogy betegség esetén is megilleti az alkalmazottat a fizetésnek egy része. Ez kezdetben 70 százalék, majd fokozatosan csökken 50 százalékra. Maximum egy éven keresztül jár.

De ezen kívül mindkét felet számos jog és kötelezettség terheli. A munkavállalónak például kötelessége a munkában jó szellemi és fizikai állapotban részt venni és képességeinek megfelelően magas szinten teljesíteni. Együtt kell működni a munkaadóval és más alkalmazottakkal, be kell tartani különböző munkahelyi szabályokat. Titoktartásra kötelezhető, előírhatnak neki bizonyos viselkedési normákat vagy öltözködési szabályokat, meghatározott módon kell például a cég ügyfeleivel vagy hivatalos személyekkel szemben viselkednie. Óvnia kell a vállalat vagy a munkaadó érdekeit és értékeit, vagyontárgyait.

Ugyanakkor a munkaügyi törvények védik a munkavállaló alapvető érdekeit. De a felelős vállalati vezető sem teheti meg, hogy ne vegye tekintetbe azok érdekeit, szempontjait, akikre szüksége van a cég hatékony, nyereséges működéséhez. A

munkaadóknak a pusztán fizetésen kívül megfelelő munkakörülményeket is kell biztosítaniuk a munkavállalók számára. Fontos a munkavédelmi szabályok, a munkavállaló életét, egészségét védő intézkedések betartása, betartatása. A törvények korlátozzák a maximális munkaidőt.

További fontos fogalmak:

- A szabadság lényege, hogy minden évben meghatározott mennyiségű szabadnap illeti meg a munkavállalót. Aki azt saját belátása szerint pihenéssel, szórakozással, házimunkával, ügyintézással töltheti. Alapesetben évente 20 nap jár, ami az életkorral és a kiskorú gyerekek számával növekszik.
- Túlóradíjat akkor kell kapnunk, ha a rendes munkaidőn felül is dolgoznunk kell, vagy pedig rendkívüli időpontokban, hétvégén, ünnepnap, késő este.
- A táppénz, illetve a betegszabadság lényege, hogy betegség esetén is megilleti az alkalmazottat a fizetésének egy része. Ez kezdetben 70 százalék, majd fokozatosan csökken 50 százalékra. Maximum egy éven keresztül jár.
- Munkahelyi baleset esetén a munkáltatót kártérítés fizetésére kötelezhetik, ha hibás annak kialakulásában. De más a helyzet, ha a baleset a dolgozó hibájából következett be.
- A foglalkoztatás vége egy munkahelyen általában felmondással következik be, ami lehet egyoldalú és közös megegyezéssel is történhet.
- Ha a munkáltató mond fel, bizonyos esetekben végkielégítést, egyfajta plusz bért kell fizetnie a munkavállalónak.

A részletes szabályokat részben a törvények, részben a munkaadó és a munkavállaló közötti szerződések szabályozzák.

Mire elég a munkanélküli segély Magyarországon?

Sokféle okból maradhat valaki munka nélkül, teljesen önhibáján kívül is. Megszűnhet a cége, lehet válság, jöhet átszervezés. Még ha nagyon keresett szakmával, tudással rendelkezél, és munkaerő-hiány van, akkor is hetekig, hónapokig eltarthat új állást találni. A munkanélkülieknek a fejlett országokban támogatást adnak, ez a munkanélküli segély. Jelenlegi hivatalos neve Magyarországon álláskeresői járadék.

Ennek mértéke az utóbbi négy negyedév átlagos bérének 60 százaléka. De legfeljebb a minimálbér lehet, és maximum 90 napra adják. Így sok esetben nem fedezi az álláskereső idejére a megélhetést. A dolgozóknak mindenképpen tartalékokra van szükségük. Magyarországon nagyon nehéz munkanélkülinek lenni. Ez abból is látszik, hogy az ország csak a GDP-je (bruttó hazai terméke) 0,3 százalékát költötte munkanélküliségi ellátásra 2017-ben, míg az EU átlaga 1,3 százalék volt. (Forrás: Eurostat.)

Az ajándék, a borraivaló és a hálapénz kérdése

A munkavállalás egyik fontos erkölcsi és jogi kérdése, hogy a munkavállaló elfogadhat-e bármit más személyektől, azaz a cégen kívül állóktól. Például üzleti partnerektől, vevőktől, eladóktól, ügynököktől. Ha pedig igen, akkor mit, milyen értékben. Egy kávé vagy egy üdítő, sütemény vagy szendvics a legtöbb helyen megengedett. Míg egy értékes műszaki cikk vagy a készpénz szigorúan tilos. Törvénybe vagy cégünk szabályaiba ütközhet.

Egyes ágazatokban azonban elfogadott a készpénz, a borraivaló elfogadása és átadása is, mint például a vendéglátóiparban. Az egészségügyben elvileg szigorúan tilos úgynevezett hálapénzt adni és átvenni, a gyakorlatban azonban mégis sokan megteszik. Ha valamely hasonló ágazatba kerülünk dolgozni, akkor tájékozódjunk annak feltételeiről, hogy mit fogadhatunk el, vagy mit ajándékozhatunk másoknak, és mit nem.

A feketemunka előnyei, hátrányai, veszélyei

A feketemunka azt jelenti, hogy nem hivatalosan, az állami hatóságok felé történő bejelentés nélkül dolgozunk valamely vállalkozásnak vagy magánszemélynek. Ekkor a munkáltató nem fizet utánunk közterheket, vagyis különböző járulékokat és adókat. A fizetséget pedig általában készpénzben adja, közvetlenül "zsebbe". Ennek általában az a legfontosabb előnye

a munkáltató, esetleg a munkavállaló számára, hogy így meg lehet spórolni az államnak járó befizetéseket.

A foglalkoztatás így olcsóbbá válik, több pénz marad a munkáltatónál, esetleg több bért is kifizet a dolgozónak. Hátránya, hogy ezt szigorúan büntetik, gyakran ellenőrök járják az országot. A munkavállaló számára pedig ez azért is hátrányos, mert nem jogosult különböző állami ellátásokra, mint az egészségbiztosítás, a nyugdíj-biztosítás, munkanélküli-ellátás és egyéb támogatások. Eléggyé gyakori, hogy a bér egy része hivatalos, a másik részét zsebbe adják. Ilyenkor lehet, hogy például egészségbiztosításunk érvényes lesz, de alacsonyabb bér után csak alacsonyabb nyugdíjat vagy kisebb munkanélküli ellátást, táppénzt fogunk kapni. Erre a fiatal talán nem gondol, pedig később rájön, hogy egyáltalán nem járt jól.

További problémák adódhatnak például munkahelyi baleset, rokkantság, esetleg baleseti halál esetén. Mi vagy a családuk sokkal rosszabbul járhatunk, mintha biztosítottak lettünk volna. Ha jogvitánk, nézeteltérésünk támad a munkáltatóval, sokkal nehezebben érvényesíthetjük érdekeinket hivatalos úton. Sok embert ilyenkor semmiféle szerződés nem véd.

Mire jó a közmunka?

A közmunka hivatalosan a munkanélküliek átmeneti foglalkoztatására szolgál arra az időre, amíg új állást nem találnak. A munkanélküliek állami ellátásának egyik módja. Az ezért a munkáért fizetett összeg általában nagyon csekély, a minimálbérnél is alacsonyabb. Ráadásul nem is mindig teljes munkaidőben foglalkoztatják a közmunkásokat. (Alapesetben bruttó 85 ezer forint jár havonta 2021-ben.)

A közmunka hátránya, hogy a rendkívül alacsony összegből nagyon nehéz megélni. Sokszor csak alacsony vagy semmilyen képzettséget nem igénylő munkakörökben foglalkoztatják a közmunkásokat. (Takarítás, utcaseprés, konyhai kisegítő munka önkormányzati intézményeknél, karbantartás, mezőgazdasági idénymunkák stb.) A Wikipédia szerint a közmunkásoknak csak nagyon kis része tud elhelyezkedni később a hagyományos munkaerőpiacon. Érdeemes tehát ezt a fajta munkát elkerülni, ha módunkban áll.

A család is gazdálkodik

A család feladatai

A család a társadalom fontos része, tagjai közvetlen rokoni, házastársi, élettársi kapcsolatban vannak egymással. A szűk családot a szülők és gyermekeik alkotják, a tágabb családhoz tartozhatnak például a nagyszülők, a nagynénik, a nagybácsik és az unokatestvérek is. A

családtagokat az érzelmek, a közös értékek és a család fenntartásának érdeke összekapcsolja egymással. A családtagoknak közös életük során sokféle feladatot kell megoldaniuk.

A háztartás az együtt élő és jövedelmüket közösen felhasználó személyeket jelenti. Amikor háztartásról van szó, akkor tehát az együtt élők közös gazdálkodásáról beszélünk.

Egy család rendszerint egy háztartást is jelent, hiszen az együtt élő családtagok a jövedelmüket közösen használják fel. Több család vagy akár barátok is alkothatnak egy háztartást, amennyiben közös fedél alatt élnek és – legalább részben – közösen gazdálkodnak. Az is előfordul, hogy a család egyes tagjai önálló háztartásban élnek. Például, amikor egy egyetemre járó gyerek elköltözik otthonról, és a tanulás mellett munkát vállalva, a kapott bérből önállóan fedezi kiadásait.

Az emberek gyakran érzik valaminek a hiányát. Lehetnek például éhesek, álmosak, fázhatnak, szívesen mennének moziba, vagy egyszerűen csak szeretnének biztonságban lenni.

A háztartás tagjai szükségleteik kielégítése érdekében termékeket és szolgáltatásokat hoznak létre, vagy megvásárolják ezeket. Az együtt élő emberek segítik, támogatják egymást, megosztják egymás között a feladatokat.

A háztartás lehetőségei azonban szűkösek, ezért nem tudnak minden szükségletet kielégíteni. Így arra kényszerülnek, hogy végiggondolják a lehetőségeiket, és tudatos döntéseket hozzanak. Ezt nevezzük gazdálkodásnak.

A háztartás erőforrásai

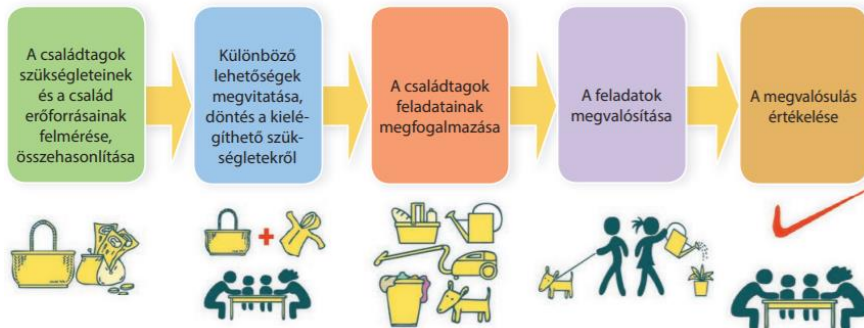
A szükségletek kielégítéséhez erőforrásokra van szükség. A munkavégző képesség, az idő, a vagyon valamint a jövedelem jelentik a háztartás erőforrásait.

A jövedelem megszerzése érdekében alkalmazottként vagy vállalkozóként dolgozni kell. A család hasznosíthatja a tulajdonában lévő lakást, garázst, értékkel rendelkező tárgyait, kamatoztathatja pénzét. A családtagok döntenek a munka, a tanulás és a szabad idő arányáról is.

Az erőforrások teremtik meg a lehetőséget a célok eléréséhez. Nincs olyan család, amelyben minden családtag minden igényét teljesíteni lehetne, mert ha egy szükségletet kielégítettünk,

akkor az újra jelentkezhet. Aki megebédelt, az idővel újra éhes lesz, a ruhák elkopnak, és egy bicikli vagy gördeszka is tönkremehet. Új igények is keletkeznek: egy modernebb telefon, laptop, vagy egy közös utazás a családdal. Ismerni kell a rendelkezésre álló erőforrásokat, és jól kell dönteni a felhasználásukról ahhoz, hogy a célokat megvalósíthassuk.

Döntés az erőforrások felhasználásáról

A családoknak dönteniük kell a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások felhasználásáról. Ezek a helyzetek lehetnek nagy horderejű megoldandó problémák: mint a lakás-, illetve az autóvásárlás vagy egy munkahelyváltás. De

számos hétköznapi kérdésben is állást kell foglalni: ilyen például a napi bevásárlás, a szabadidő eltöltése, vagy a háztartási teendők arányos megosztása. A napi döntések következményei sokszor csak hosszabb távon tapasztalhatók meg.

A felelős gazdálkodás fontos része a jövőre való felkészülés is. Tudatosan lehet készülni például a továbbtanulásra, a gyermekvállalásra, a nyugdíjas évekre. De minden család kerülhet olyan váratlan élethelyzetbe is mint például a betegség, munkanélküliség, árvíz vagy jégeső okozta helyzet. Ezekre szintén tudatosan érdemes tartalékolni, felkészülni.

Mi az a családi költségvetés? Miért kell egyensúlyba hozni?

Ha családi költségvetésről van szó, megkülönböztetik a családot és a háztartást. Tartozhatnak ugyanis egy háztartáshoz olyanok is, akik nem családtagok, de valamiért egy lakásban, egy gazdasági közösségben élnek. De a családot és a háztartást sokszor használják szinonimaként is.

De miért is van szükség költségvetésre? Pénz nélkül számos tárgyhöz vagy szolgáltatáshoz nem juthatunk hozzá, akár éhezhetünk, fázhatunk is.

Vigyáznunk kell, hogy mindig legyen szükséges mennyiségű pénzünk. A kiadásainkat és a bevételeiket egyensúlyba kell hoznunk, nem szabad, hogy a kiadásaink túlzott mértékben meghaladják a bevételeket. Ekkor ugyanis a pénzünk hamar elfogyhat. Mivel pénzt az esetek többségében nem lehet egyik napról a másikra szerezni, ezért vigyázni kell arra, hogy előre gondolkozzunk, tervezzük a bevételeket és a kiadásokat. Másrészt vannak különleges, nagyobb kiadások, amelyekre csak sok hónap vagy több év alatt tudjuk összegyűjteni a szükséges pénzt. (Autó, lakás, nyaralás.)

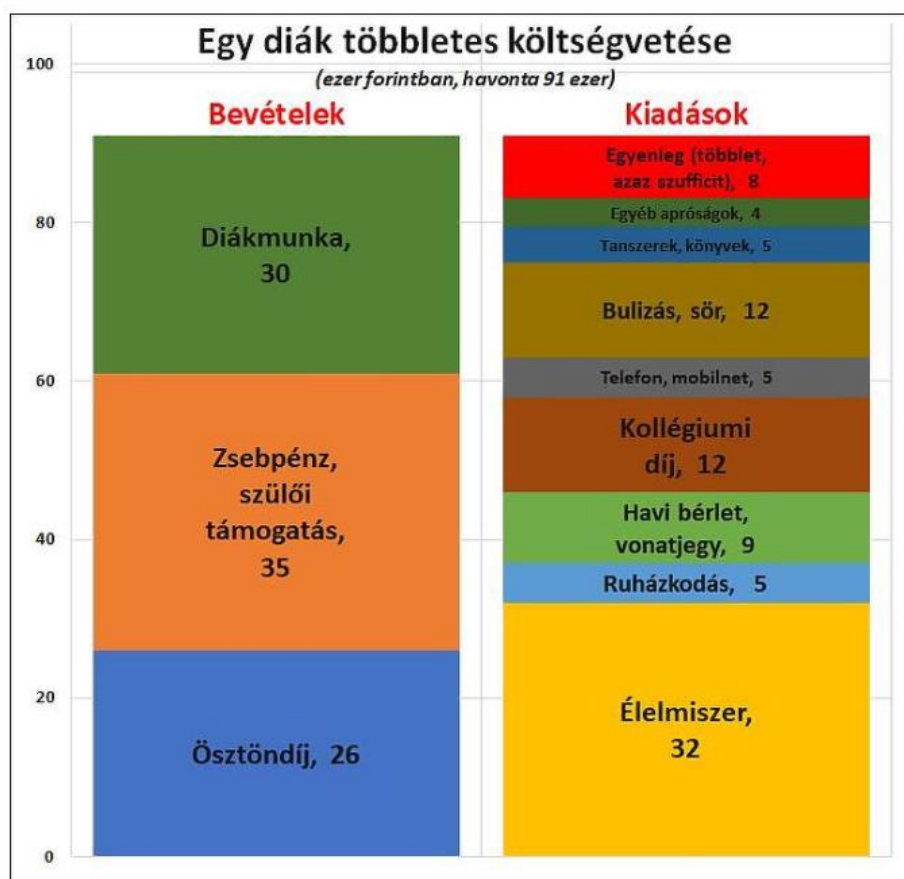

Ezekre félre kell tennünk. Ezért van szükség egyéni (személyes) vagy családi költségvetésre.

Ha a bevételeink alacsonyabbak a kiadásainknál, akkor hiány keletkezik. Vagy a bevételeket kell növelni, vagy a kiadásokat csökkenteni, esetleg kölcsönt lehet felvenni a költségvetési lyuk betömésére. Ha pedig a bevételek magasabbak a kiadásoknál, akkor döntenünk kell arról, hogy mit csináljunk a felesleggel, azaz többlettel. El is költhetjük, de sok esetben az a célszerű, ha tartalékot képezünk a rendkívüli esetekre, nagyobb jövőbeli kiadásokra.

Mi az a zsebpénz? Milyen fajtái lehetnek? Milyen dilemmákat vet fel?

A zsebpénz olyan, általában rendszeresen adott pénzösszeg, amelyet gyerekek, diákok, fiatal felnőttek vagy más, saját jövedelemmel nem rendelkező személyek szoktak kapni szüleiktől, rokonaitól, eltartóitól. Vannak, akik csak minimális összegeket adnak, éppen csak annyit, hogy a gyerek tanulja kicsit kezelni a pénzt. Mások praktikus okokból, például hogy egy hosszú iskolanap közben ne maradjon éhes a tanuló és vásárolni tudjon valamit a büfében. Megint mások nagyobb összegeket kapnak, például szórakozásra, vagy saját maguk ruházkodnak belőle, esetleg már fiatalon az induló vállalkozásukat finanszírozzák vele.

Vannak szülők, akik elvárják, hogy a zsebpénzért cserébe valamilyen munkát vagy egyéb feladatot végezzen a fiatal. Sokan azért teszik ezt, hogy tanítsák, hozzászoktassák őket a munkához, pénzkereséshez. Szinte állandó vita tárgya a felnőttek körében, a családokban, hogy adjanak-e zsebpénzt a gyerekeknek, és ha igen, akkor mennyit, valamint milyen feltételekkel. A válasz nem mindig könnyű, pszichológusok is

foglalkoznak a kérdéssel.

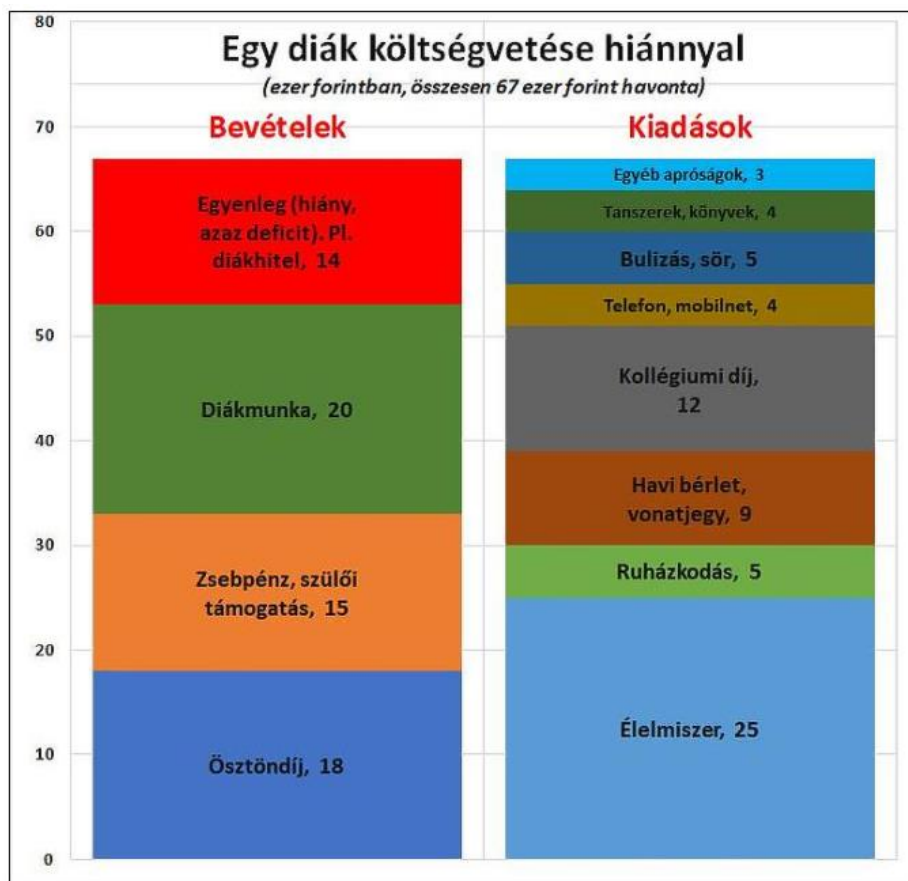
A saját pénzüket költő gyerekek különböző vállalatok fontos célcsoportjaivá válnak, amelyek célzott reklámokat készítenek nekik. Megpróbálják őket rávenni, hogy az adott termékre vagy szolgáltatásra költsék el a pénzüket. Ez lehet jó is, de sokszor káros, ezért sok szülő odafigyel arra is, hogy valójában mire költi a gyerek a pénzét. A gyerekek egymást is befolyásolják, a divat vagy az iskolában népszerű személyiségek, példaképek, "influenzserek" szokásai

komolyan befolyásolhatják a költési szokásokat. Ennek is lehet jó oldala, de lehet hátrányos vagy veszélyes is.

Hogy néz(het) ki a saját költségvetésed? Mi van a diák zsebében?

A középiskolás és általános iskolás diákok költségvetése általában nagyon egyszerű. A megélhetésre, élelmiszerre, lakhatásra, utazásra, ruházkodásra nem ők maguk költenek, hanem szüleik, eltartóik. Általában több vagy kevesebb zsebpénzt kapnak, vagy célirányosan, például tízóraira, uzsonnára, sportolásra vagy hobbira. Vagy egy általános összeget, amit maguk oszthatnak be. A zsebpénzre azonban általában igaz, hogy nem létfontosságú, így ha idő előtt elfogy, vagy helytelen dolgokra költjük, akkor nem történik semmi baj.

Más a helyzet, ha valaki már a felsőoktatásban tanul. Ekkor általában olyan tételeket is fizetnie kell, mint a tandíj, kollégiumi díj, tankönyv vagy albérlet, élelmiszer, tömegközlekedés, amit eddig mások fizettek helyette. Aki azonban saját maga fizeti a kiadásait, annak a bevételét inkább ösztöndíjnak vagy ellátásnak szokták nevezni.

A családi költségvetés megtervezése – papíron, vagy app-al

Sokféle módszerrel lehet családi költségvetést készíteni. Vannak hozzá számítógépre letölthető szoftverek, mobiltelefon-alkalmazások, használhatunk táblázat-kezelő programot, de nyithatunk egyszerűen egy kockás füzetet is. A lényeg, hogy minden fontosabb kiadás és bevétel szerepeljen benne és minimálisra szorítsuk a lényeges tévedések kockázatát. Pár húsz forintos zsemle kimaradása aligha okoz problémát, de ha egy 9000 forintos havi bérletet vagy egy 6000 forintos internet-előfizetést elfelejtünk, az már gond lehet. A legjobb, ha elhatározzuk, hogy minden kiadásunkat és bevételünket feljegyezzük.

A legtöbb hasonló költségvetés, még a Magyar Államé is úgy néz ki, hogy középen kettéosztjuk a táblázatot. Az egyik oldalra a kiadásokat, a másik oldalra a bevételeket írjuk, majd a végén az egyes oszlopokat külön-külön is összeadjuk. (Lásd a diákköltségvetésről

szóló fenti két ábrát.) Ha a két szám megegyezik, vagyis a kiadások és a bevételek egyformák, akkor mondhatjuk, hogy a költségvetésünk egyensúlyban van.

Vannak olyan modern, fejlett alkalmazások, amelyek sok mindent megkönnyítenek. Például minden hónapban automatikusan előre beleírják a költségvetésedbe a rendszeresen érkező fix összegeket, rendszeresen felmerülő kiadásokat. A boltokban kapott számlát be tudjuk olvasni telefonunk kamerájával, esetleg a bankszámlák adatait is automatikusan betölthetjük. Így sok tételt egyetlenegy szám leírása nélkül, automatikusan rögzíthetünk.

A takarékoskodás fontossága

A rendszeres, minden hónapban jelentkező kiadásokon kívül, mint az étkezés, lakásfenntartás, közösségi közlekedés stb., vannak ritkán vagy váratlanul jelentkező, de hirtelen nagy értékű kiadásaink is. Tipikusan ilyen a lakásvásárlás, az autóvásárlás, a nyaralás, az esküvő, a vállalkozás-alapítás. Az ezekhez szükséges nagyobb összegeket nem lehet egyetlen havi fizetésből, ösztöndíjból vagy egyéb rövid távú bevételből kifizetni. Általában sok havi vagy több évi takarékoskodással kell előteremteni. Vagyis minden vagy majdnem minden hónapban félretenni a bevételeid egy részét megtakarítás formájában.

A másik dolog, amiért nagy szükség van takarékoskodásra, az a bizonytalanság, ami életünk részét képezi. Előfordulhat, hogy valaki elveszíti az állását, és csak hosszú idő, hónapok, esetleg pár év után talál újra megfelelőt. Válság esetén ez különösen gyakori, de ritkaságnak számító szakmákban, egyes földrajzi régiókban vagy egészségügyi problémák esetén is nagyobb a valószínűsége. Ilyenkor a kieső jövedelmet valahonnét ki kell pótolni. Korlátozott mértékben az állam is segít, egyes esetekben pedig számíthatunk

végkielégítésre a régi munkahelyünkön. További megoldás lehet, ha biztosítást kötünk.

Persze ilyenkor is sokan megtehetik, hogy barátokhoz, rokonokhoz fordulnak, de a legjobb megoldás az, ha képezünk egy saját tartalékalapot. Vagyis folyamatosan könnyen szabaddá tehető eszközökben, például bankbetétben vagy állampapírban tartunk legalább egy féléves, éves megélhetéshez szükséges összeget. Ehhez nem nyúlunk, csak ha tényleg elengedhetetlenül szükséges.

A családalapítás, a gyerekek továbbtanulása, a lakásfelújítás is új kihívásokat jelenthet majd. Egyéb különböző problémák is adódhatnak. Például fizetős műtét, fogorvosi beavatkozás,

egészségügyi okokból történő lakhelyváltás, esetleg szeretteink kerülnek bajba. Tartalékokra mindig, mindenkinek szüksége van. Ennek ellenére különböző felmérések szerint a magyar lakosság 50-70 százaléka nem rendelkezik számottevő értékű tartalékokkal.

Kérdések, amiket fel kell(ene) tenned magadnak:

- Mi lesz majd a szakmád, a munkád? Jól fizetik?
- Miből fogsz élni egy év, két év, öt év, tíz év, húsz év múlva? És milyen szinten fogsz tudni élni?
- Ha havonta rendszeresen húszezer forintos plusz összegre lenne szükséged neked, vagy a családnak, miről tudnál lemondani, hol tudnád „meghúzni a nadrágszíjat”?
- Ha egyszeri 300 ezer forintos rendkívüli, sürgős kiadás adódna (például tönkremenne a fűtés, súlyos javításra szorul az autó, komolyabb fogorvosi beavatkozás kell), akkor miből fizetnéd ki?
- Miből élnél, ha egy évig nem lenne munkád?
- Miből lesz majd lakásod? (Számoljunk vidéken kb. tízmillió, nagyobb városokban húszmillió forinttal.)
- Ha életed nagy szerelmével találkozna, miből telne egy kétmillió forintos esküvőre?

A takarékoskodás egyszerű fajtái (bankbetét, állampapír)

Amikor rendkívüli eseményekre takarékoskodik valaki, akkor olyan megtakarítási formát ajánlatos választania, amelyet gyorsan pénzért lehet tenni, még hozzá veszteségek nélkül. Ezen kívül nem fenyeget a veszély, hogy elveszíti ezt a vésztartalékot. Erre leginkább a bankbetétek és a lakossági állampapírok alkalmasak ma Magyarországon.

A kockázatosabb, jelentős árfolyam-ingadozást mutató, gyakran nehezebben pénzzé tehető befektetések, mint a részvények, nemesfémek nem ilyenek. Hasonló okokból nem alkalmasak vésztartaléknak gyűjtemények, egyedi műtárgyak, ingatlanok, egyéb fizikai vagyontárgyak sem.

A háztartások jövedelmük jelentős részét árucikkek és szolgáltatások vásárlására költik. A háztartások tagjai élelmiszert, ruhát, cipőt vesznek, elmennek fodrászhoz, elviszik az autójukat a szerelőhöz. Ilyenkor eldönthetik azt, hogy készpénzzel, bankkártyával, vagy valamilyen pénzhelyettesítő vásárlási utalvánnyal fizetnek.

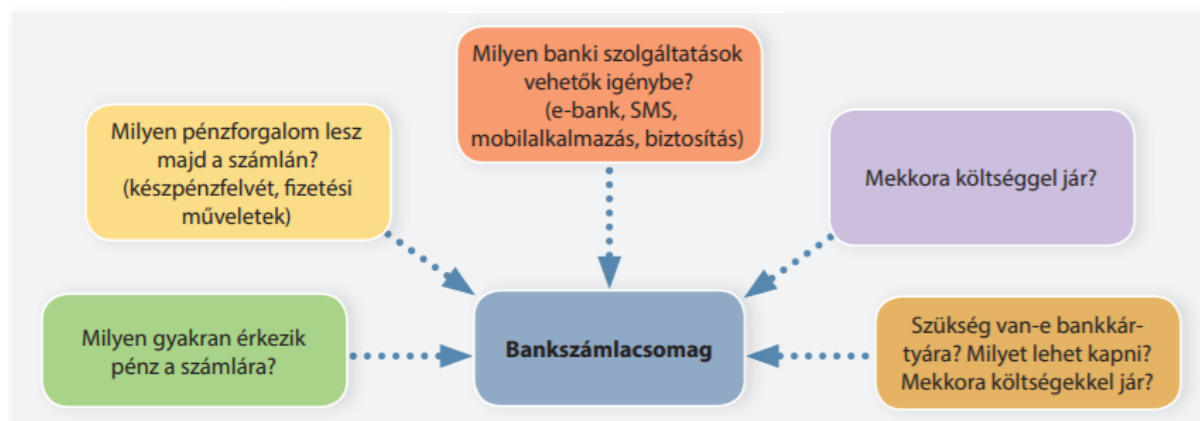
Vannak olyan rendszeresen jelentkező kiadások is, mint a közüzemi díjak, amelyeket sokan még mindig készpénzzel fizetnek ki a szolgáltatónál, vagy sorban állás után a postán, pedig ma már vannak korszerűbb megoldások.

Kényelmesebb és időtakarékosabb, ha a fizetést otthonról, internetes átutalással teljesítik, vagy meghatalmazhatják a szolgáltatót is, hogy bankszámlájukról emelje le a díjat. Napjainkban már az iskolai ebédbefizetést is meg lehet oldani banki átutalással, ami sokkal egyszerűbb és biztonságosabb.

A pénzütaláshoz vagy a bankkártyás vásárláshoz először egy pénzintézetnél vezetett bankszámlára van szükség. A bank a pénzüket különböző bankszámlákon tartja nyilván. Ezek egyik (leggyakrabban használt) fajtája a folyószámla. Ide érkezik a munkabér, innen lehet fizetni a kiadásokat banki átutalással, sőt a családok a bankszámlákhoz kapcsolódva kezelhetik megtakarításaikat, és vehetnek fel hiteleket. A bankszámlán a pénz mennyiségét számok jelzik. Tehát maga a pénz nem kézzelfogható.

A bankszámlához bankkártya is kapcsolódhat, amely helyettesíti a készpénzt. Ez egy olyan eszköz, amivel pénzt lehet felvenni a bankautomatákból, és a vásárlásnál fizetőeszközként használható. Ma már a legtöbb bankkártya segítségével lehet fizetni az internetes vásárlásnál is. A bankkártya a bank tulajdona, ezért helytelen használat vagy csalás esetén visszavonhatja vagy letilthatja azt.

A számlaválasztás lehetséges szempontjai

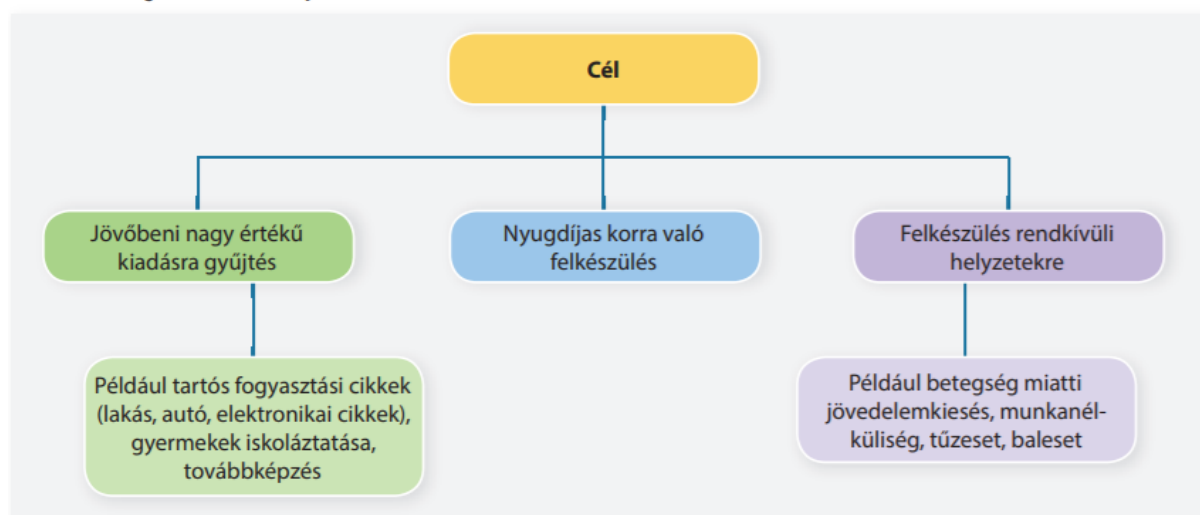

A családi költségvetés összeállítását követően kiderül, hogy a kiadások összesítése után marad-e a család kasszájában olyan pénzösszeg, ami félretehető. Azt az összeget, amelyet valamilyen célra – ideális esetben rendszeres időközönként – félreteszünk, megspórolunk, megtakarításnak nevezzük. A megtakarításnak a család élethelyzetétől és terveitől függően több célja is lehet.

A megtakarítható összeg a család jövedelmétől, pénzköltési szokásaitól és helyzetétől függ. Ha van mód a megtakarításra, akkor erről tudatosan, átgondoltan kell dönteni. A jövőre gondolás és a váratlan helyzetekre való felkészülés ugyanis azzal jár, hogy nem költjük el az összes pénzünket, hanem félreteszünk belőle. A jelenlegi fogyasztásunkat tehát korlátozzuk azért, hogy a jövőben fogyaszthassunk.

A megtakarítás nem csak nagy összeg lehet. Ha havonta akár csak néhány ezer forintot félre tudunk tenni, az egy év alatt tizenkétszeresére gyarapodik. A zsebpénzből félretett forintokból is rövid idő alatt összegyűjthető egy koncertjegy vagy egy új póló ára.

A családi megtakarítások célja

Ha van megtakarított pénzünk, akkor több lehetőség közül választhatunk.

A pénz tartható természetesen otthon is egy dobozban vagy fiókban, de ez nem a legjobb megoldás.

Az otthon tartott pénz nem kamatozik, és könnyen elkölthetjük valamire, hiszen kéznél van. Hasznosabb egy, a család céljainak megfelelő megtakarítási forma kiválasztása.

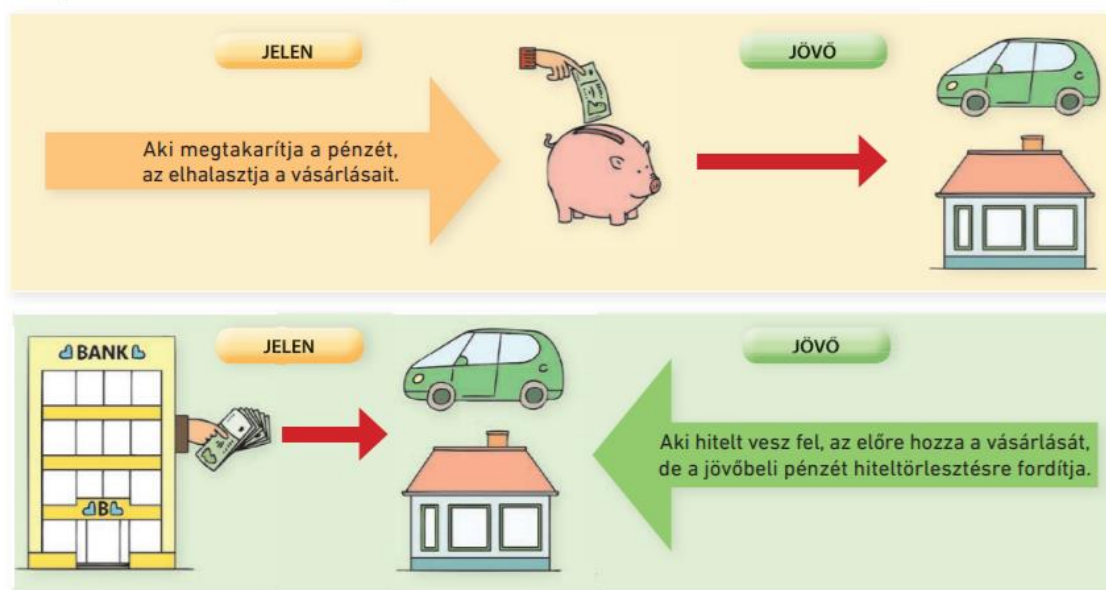
Legegyszerűbb a bankbetét, de ma már a pénzüintézetek ezen kívül is többféle lehetőséget ajánlanak. Rövid, illetve hosszabb távra és különböző célokra többféle megtakarítási lehetőség kínálkozik. Más megtakarítási formát kínálnak akkor, ha a család csak 1-2 évig gyűjti a pénzt, például egy új autóra, és más megoldások vannak akkor, ha például a szülők 30 évig gyűjtenek a nyugdíjas éveikre.

A megtakarítási módok közötti választás sok mindentől függhet, de van néhány különösen fontos, kiemelendő szempont:

- Rendszeresen tud-e a család félretenni, vagy egyszeri nagyobb összeg áll rendelkezésükre? Nem mindegy, hogy például havonta 25 000 forintot tudnak félretenni, vagy valaki a családból egyszerre 600 000 forint jutalmat kap, és ezt az egyszeri jövedelmet teszik félre.
- Mennyi idő múlva van szükség a pénzre? Egy új lakásra gyűjtenek, és a szükséges összeg várhatóan 10 év alatt gyűlik össze, vagy cserélik a gyerekszobában a bútort, amely 1 év múlva esedékes.
- A félretett összeghez milyen gyorsan szeretnének hozzájutni? Várható-e például, hogy 5 évig nem akarják kivenni a bankból a pénzt, vagy inkább azt szeretnék, hogy szükség esetén bármikor felvehessenek belőle.
- Mennyi kamatot fizet a pénzüintézet a nála elhelyezett összegre? Van-e garancia arra, hogy mindenképpen megkapjuk a pénzünket és a kamatokat?

Számos egyéb szempont is mérlegelhető a választáskor. Általános összefüggés, hogy a hosszú távra elhelyezett pénzhez nehezebben vagy csak veszteséggel lehet hozzájutni, a kamat viszont ebben az esetben magasabb.

A megtakarítás és hitelfelvétel különbsége

Komoly anyagi biztonságot jelent, ha egy család rendelkezik megtakarításokkal. Így arra az esetre is vannak tartalékai, ha váratlan kiadás merül fel, vagy bármilyen okból csökken a jövedelem.

A megtakarítások lehetőséget nyújtanak arra is, hogy nagy értékű eszköz vásárlásánál se kelljen hitelt felvenni, vagy legfeljebb kisebb összegűt.

A megtakarítások öngondoskodást is jelentenek betegség esetére vagy az önálló életkezdéshez és a nyugdíjas évekre egyaránt.

Bárki kerülhet átmeneti pénzzavarba akkor is, ha váratlanul tönkremegy például az autója vagy a hűtőszekrénye, és ezért újat kell vásárolnia. Ezekben a helyzetekben két megoldás

lehetséges. Vár a vásár lással, és takarékoskodik addig, amíg összegyűlik a pénze, vagy hitelt vesz fel.

Ha valaki hitelt vesz fel, akkor meg tud venni olyasmit, aminek a megvásárlására egyébként csak később lenne lehetősége. Ezzel azonban előre elkölti azt a jövedelmet, amit majd csak később kap meg, hiszen a hitelt a későbbiekben vissza kell fizetnie. Alapelv, hogy csak akkor szabad bármilyen hitelt felvenni, ha biztos az, hogy a hitelt képesek leszünk visszafizetni.

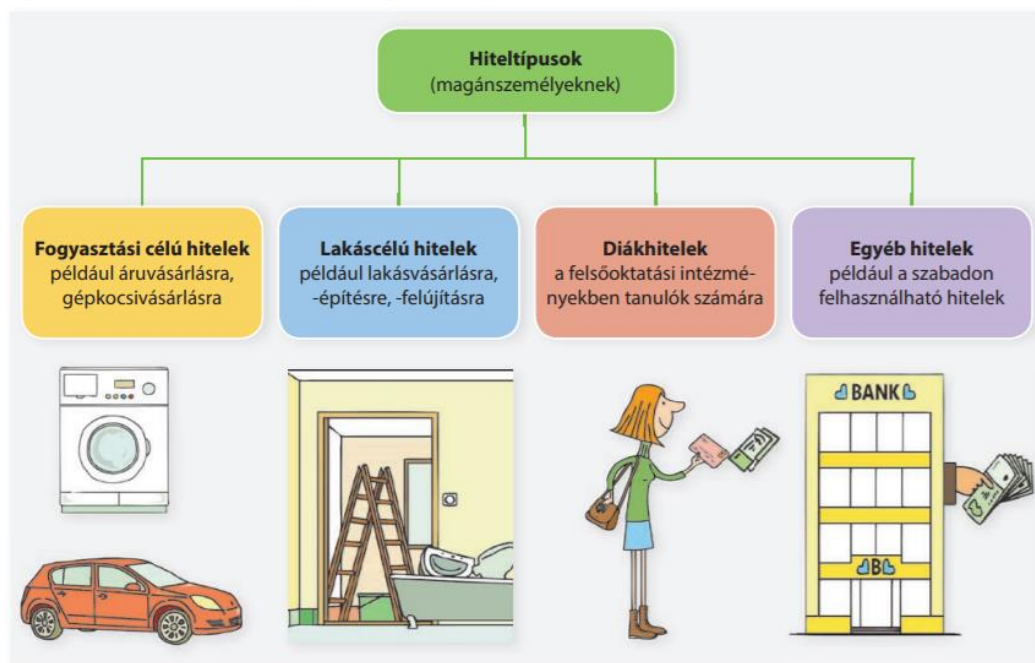
A kölcsönvett pénz használataért díjat (kamatot) is kell fizetni. A kamatot általában százalékos formában fejezik ki a kölcsönvett összeghez viszonyítva. Ez a százalékos forma a kamatláb.

Szükség esetén kölcsön lehet kérni pénzt esetleg családtagoktól, barátoktól is. Hivatalos formában pénzkölcsön nyújtásával a hitelintézetek foglalkoznak, amelyeknek legismertebb formái a bankok.

A hitelintézetektől többféle hitel kérhető, különböző megoldásokat kínálnak a vállalkozásoknak és a magánszemélyeknek.

A lakosságnak kínált hitelek elsősorban a felhasználási céljukban különböznek egymástól, de eltérő a kamatozás, a futamidő és a kockázat is.

A pénzintézetek által kínált hiteltípusok magánszemélyek számára

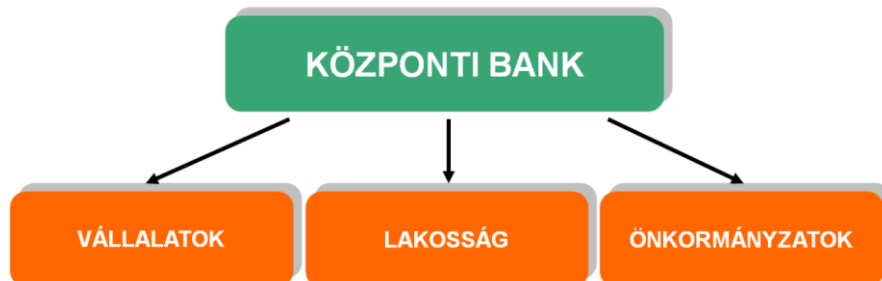

A bankrendszer két alaptípusa

Egy ország bankjainak és azok tevékenységének összességét bankrendszernek nevezzük, melynek irányítója és központi szereplője a jegybank. A bankrendszerek felépítése azonban többek közt történelmi és politikai okokból nem egyforma, a két alapformát tekintve megkülönböztetünk egyszintű és kétszintű bankrendszert. A különbség lényege, hogy amíg az egyszintű bankrendszerben a központi bank közvetlen kapcsolatban áll a gazdálkodó alanyokkal, tehát vezeti számláikat és hitelt folyósít számukra, addig a kétszintű bankrendszerben a központi bank az ügyfelekkel közvetve, a kereskedelmi bankokon

keresztül áll kapcsolatban. A bankrendszer második szintjén álló bankok foglalkoznak közvetlenül a gazdaság szereplőinek kiszolgálásával, ezért nevezzük őket kereskedelmi (üzleti) bankoknak. Míg a kereskedelmi bankok profitorientált pénzügyi intézmények, addig a jegybank nem nyereség orientált (non-profit) működését más szempontok vezérlik.

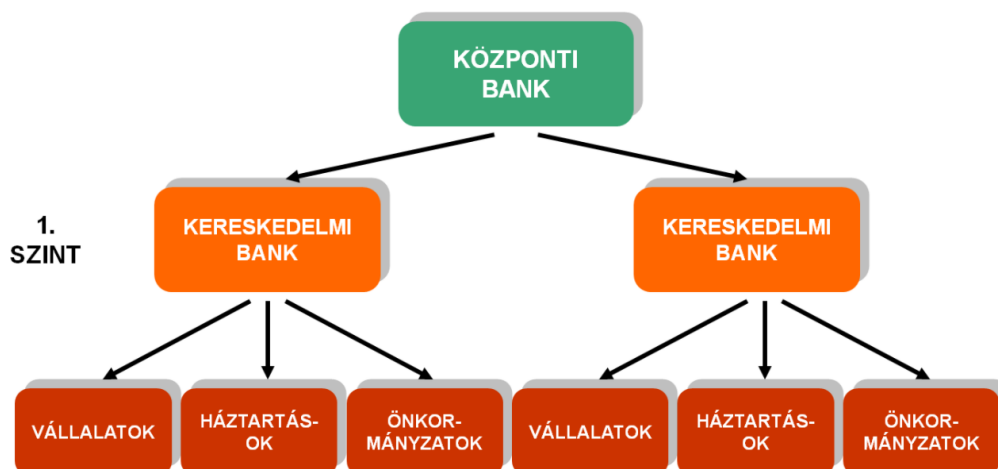
Az egyszintű bankrendszer modellje

Az egyszintű bankrendszer tipikus példái a szocialista országokban alakultak ki, ahol a központi tervgazdasági rendszert ez a nagyon centralizált, egy helyen ellenőrizhető, irányítható modell szolgálta ki. A vállalatok a jegybanknál vezették az egyetlen számlájukat, ezáltal egyetlen bankban nyomon követhető volt minden pénzmozgás. A jegybank döntött a hitel odaítéléséről, és ellenőrizhette a pénz felhasználását.

A második világháborút követően Magyarországon is egyszintű bankrendszer működött 1947 decembere és 1987 januárja között, ami azonban nem azt jelentette, hogy csak egyetlen bank, a jegybank, más néven központi bank (Magyar Nemzeti Bank) működött volna. A lakosság pénzügyeit az Országos Takarékpénztár (OTP), a külkereskedelmi forgalmat a Külkereskedelmi Bank, a beruházási hiteleket az Állami Fejlesztési Bank bonyolította le az MNB ellenőrzése, felügyelete mellett. A kétszintű bankrendszer 1987-es visszaállítását követően a központi bank kizárólag az üzleti bankokkal állhat kapcsolatban, a vállalatok és a lakosság számára kereskedelmi banki tevékenységet nem folytathat.

A kétszintű bankrendszer modellje

Kétszintű bankrendszer működött korábban a fejlett piacgazdaságokban, és működik ma is a világ legtöbb országában, így Magyarországon is. Az első szinten tehát a jegybank vagy más néven központi bank áll, a második szinten pedig a kereskedelmi bankok helyezkednek el.

Felhasznált források:

<http://ecopedia.hu/penz-tortenete>
<https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9nz>
<https://kizsamolo.hu/a-penz-rovid-tortenete/>
<https://penziranytu.hu/archivalt-pop-torzanyag/konyv/az-en-penzem/iv-penzpiac-mindenkit-osszekot/16-bankrendszer-mai-gazdasagban/2-bankrendszer-ket-alaptipusa>
<https://penziranytu.hu/sites/default/files/tananyag/tankonyv/Kuldetesek%20a%20penz%20vilagaban%20tankonyv.pdf>
https://privatbankar.hu/cikkek/szemelyes_penzugyek/02-csaladi-koltsegvetes-es-takarekoskodas.html
https://privatbankar.hu/cikkek/szemelyes_penzugyek/1-alapismeretek-az-elethez.html
https://privatbankar.hu/cikkek/szemelyes_penzugyek/3-a-munka-es-a-penz.html
<https://szendreiadam.hu/megtakaritas/mi-a-penz-es-tortenete/>
https://www.otpedia.hu/melyviz/mi-penz/az-igazi-becsapos-kerdes-tudod-mi-penz-penzelmlet_2/
<https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20220220/itt-a-minimalber-2022-kormanyrendelet-ennyi-a-brutto-es-a-netto-minimalber-2022-evetol-1119947#>
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210929/434-ezer-forintra-nott-a-brutto-atlagkereset-magyarorszag-502802>